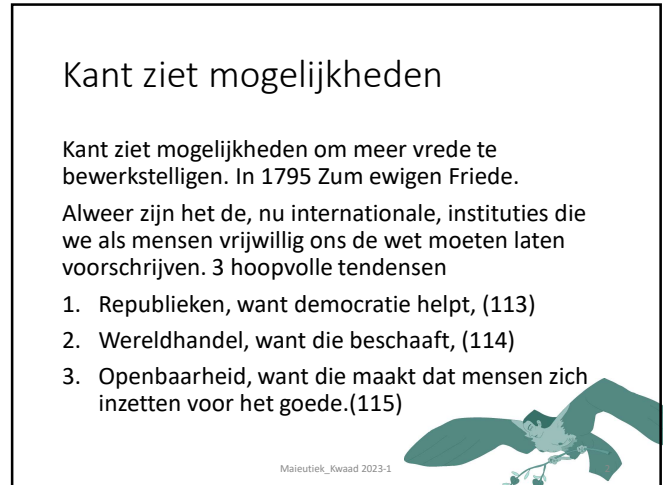
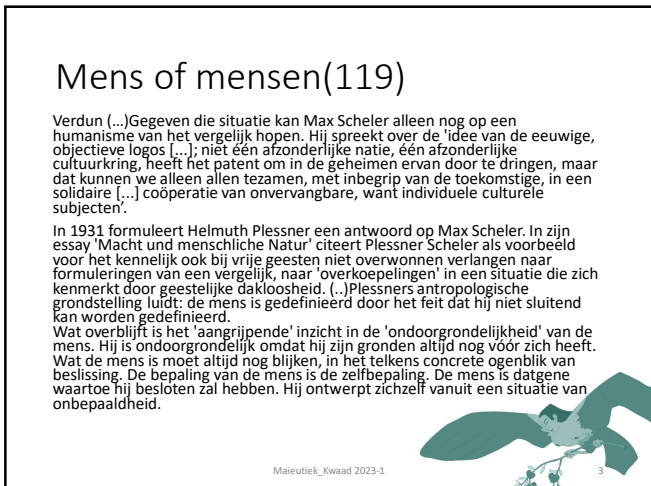

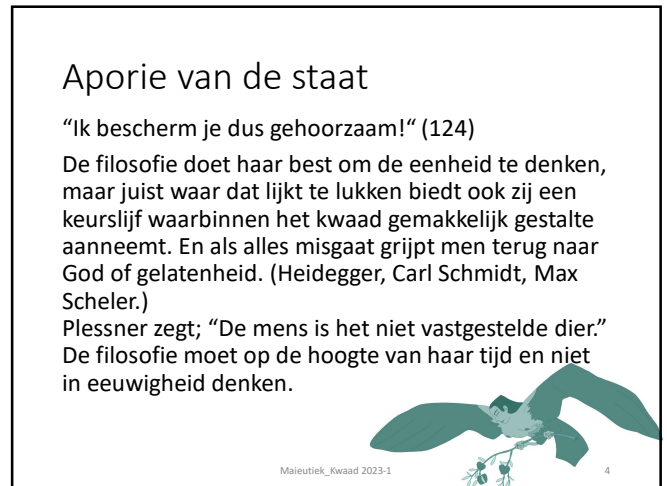
1

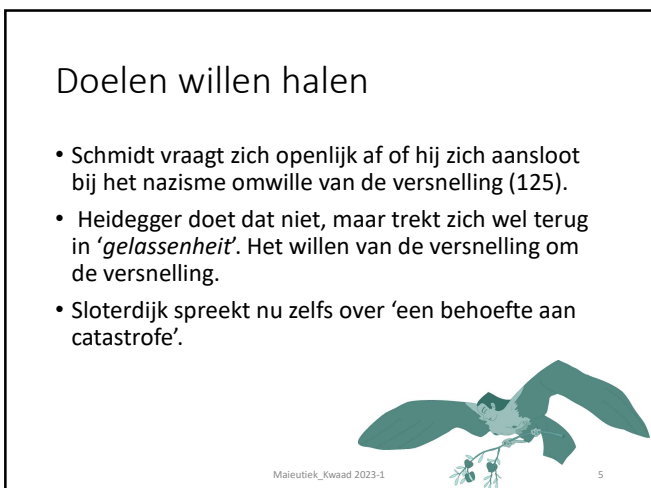
2

3

4

5

6

Onmiddellijke zelfervaring in zuivere gebeurtenis

- Kennis is ook het kwaad, want de reflecterende mens is de boosaardige mens.
- De oplossing?
- Terug naar het innerlijk, maar dat is niet perse goed en betrouwbaar. (130)
- Zichzelf zijn is direct én is ervaring (dus geen kennis). 'Laat me met rust', stelt Rousseau uiteindelijk.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

7

7

Maar als het eens mislukte?

- Met rust gelaten, ziet Rousseau nu in dat deze rust terugvertaald moet worden naar een maatschappij gebaseerd op de Volonté général en een sociaal contract.
- Alweer een filosoof die, net als Plato, begint met de menselijke vrijheid en diezelfde vrijheid dan dermate bedreigend vindt dat deze strak moet worden ingetoemd. (135)

Maieutiek_Kwaad 2023-1

8

8

Sociaal contract

- Om de aard van de mensen niet te laten ontaarden in het kwaad, moeten mensen zichzelf altijd vormen binnen de gemeenschap. Daartoe tekenen ze een sociaal contract en alleen wie zich daar aan houdt verdient het menselijk bestaan in vrijheid.
- Rousseau zelf is in wezen een onnut mens en zou in zijn eigen staat wellicht veroordeeld worden.
- Robespierre brengt dit filosofisch concept tot politieke realiteit in Frankrijk.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

9

9

Volonté général

"Die gemeenschappelijke wil is de toepassing van het ideaal van transparantie op de maatschappij, want hij betekent niet de abstracte som van de vele afzonderlijke wilsbesluiten, of een statistische wil van de meerderheid, maar is uitdrukking van een streven van het hart en de rede die iedereen met elkaar verbindt, op voorwaarde dat iedereen in zijn eigen grond afdaalt. Als dat gebeurt, is iedereen voor elkaar gelijk en daarom ook voor elkaar doorzichtig. Evenals in de liefde en de vriendschap is bij Rousseau ook in de maatschappelijke utopie geen plaats voor de ander in zijn andersheid." (133)

Maieutiek_Kwaad 2023-1

10

Geloofsbelijdenis van de goede burger

-Maar één ding moet daarbij in elk geval verloren gaan: het zelfvoldane, onafhankelijke 'levensgevoel' (133)

"De burgerlijke godsdienst die Rousseau ontwerpt moet een eind maken aan de psychisch moeilijk te verdragen en politiek gevaarlijke verscheurdheid tussen de hemelse en de aardse machten. Die burgerlijke godsdienst moet de staatsburger ertoe aanzetten zijn maatschappelijke en politieke plichten 'met liefde' te vervullen. Het gaat om een godsdienst van de sociale bestaansvervulling. Hij moet van alle doeleinden het 'publieke welzijn' op de eerste plaats stellen, moet het geloof in het bestaan van een wijze en weldoende godheid verplicht stellen, evenals het geloof in een algehele voorzienigheid en in een toekomstig leven met beloning voor de rechtvaardigen en bestraffing van de goddelozen. Maar dat zijn allemaal slechts sanctiemiddelen in dienst van het ene beslissende doel: het geloof in de 'heiligheid van het maatschappelijk verdrag en zijn wetten'. De geloofsartikelen van de burgerlijke godsdienst monden uit in de heiligverklaring van de sociale en politieke rede. Wie niet bereid is die geloofsartikelen te aanvaarden, moet uit de maatschappij verbannen worden.

Maieutiek_Kwaad 2023-1

11

11

Maar Rousseau heeft een schuldig geweten

- Kennelijk brengt zij typen voort zoals hij, die zozeer geïndividualiseerd zijn dat ze het hoogste geluksgevoel erin vinden zich juist uit die maatschappij terug te trekken. Hij is niet zo naïef te geloven in een terugkeer naar de 'natuur', hij weet dat zij niets anders is dan de maatschappelijk bepaalde negatie van de maatschappij. Hij ziet zichzelf als een kritische parasiet van de maatschappelijke cultuur en blijft bij de maatschappij in de schuld staan, daarover bestaat geen twijfel. Als hij zichzelf zou beoordelen volgens de criteria van zijn Contrat sociale, zou hij zichzelf zien als een mens die zich niet door de maatschappij wil laten consumeren en die met zijn escapisme heeft gezondigd tegenover de maatschappij, met andere woorden, als iemand die uit het oogpunt van zijn eigen burgerlijke godsdienst 'kwaad' doet.
- (...)Maar hij voert verzachtende omstandigheden aan. Hij is gewoon iemand die een toevluchtsoord heeft gezocht en gevonden in een wereld die hem alleen nog als een gevaarlijke jungle voorkomt. Hij componeert, verzamelt planten en geeft zich over aan de dromerijen van een eenzame wandelaar. Hij smeekt hem met rust te laten en niet te vervolgen, want hij berokkent niemand schade, maar is slechts een 'onbruikbare burger'. (138)

Maieutiek_Kwaad 2023-1

12

12